

Оксана Гриджук,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний лісотехнічний університет України,
вул. Генерала Чупринки, 103, м. Львів, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2199-1977>

Оксана Сенюра,

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний лісотехнічний університет України,
вул. Генерала Чупринки, 103, м. Львів, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-8394-6720>

Тетяна Плачинда,

доктор педагогічних наук,
професор кафедри фізичної культури і спорту,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»,
просп. Віталія Грицаєнка, 24, м. Полтава, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2514-3644>

Лілія Барановська,

доктор педагогічних наук,
професор кафедри дошкільної освіти,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3437-7995>

ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ РОЗВИТКУ М'ЯКИХ НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено особливості розвитку м'яких навичок у студентів ЗВО України. Актуальність проблеми зумовлена швидким розвитком і складністю сучасного ринку праці, актуалізованими запитами роботодавців щодо молодих фахівців, у яких м'які навички сформовані нарівні з професійними, тобто таких, які спроможні бути гнучкими, адаптивними і, за потреби, змінювати чи поєднувати різні напрями діяльності. Метою дослідження є простежити за розвитком м'яких навичок у студентів 1-го та 4-го курсів (на основі емпіричного дослідження) і проаналізувати динаміку становлення м'яких навичок у студентів під час їхнього навчання у ЗВО. У дослідженні використано комплекс теоретичних методів, зокрема аналіз, узагальнення, систематизація та порівняння. Проведене опитування студентів виявило рівень їхнього розуміння поняття «м'які навички», доцільності їх розвитку та окреслило можливості для їх поглибленого формування. Якщо першокурсники сприймають м'які навички як інструменти для навчання, то четвертокурсники вбачають у них реальні інструменти для майбутньої кар'єри. За результатами дослідження, студенти серед числа найбільш необхідних для них м'яких навичок назвали такі: «ефективна комунікація», «робота в команді», «критичне мислення», «емоційна стійкість», «стресостійкість», «адаптивність», «самоорганізація», «самонавчання». Студенти наголосили на важливості розвитку цих м'яких навичок під час навчання в університеті. Сукупність м'яких навичок сучасних студентів орієнтована передусім на самоствердження, бо вони віддають перевагу навичкам, що забезпечують внутрішню стійкість, логічність мислення й комунікативну ефективність. Водночас, такі навички, як: емпатія, піклування про власне тіло, фізичний стан – стають для них менш важливими. Цінність зроблених висновків полягає в тому, що вони інформують про доцільність подальшого формування м'яких навичок під час навчання студентів і мають бути враховані у робочих програмах навчальних дисциплін у закладах вищої освіти України.

Ключові слова: м'які навички, тверді навички, професійні навички, комунікація, адаптивність, стресостійкість, проєктна діяльність, критичне мислення, самоорганізація, самонавчання.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми.

Сучасне суспільство характеризується глобалізаційними процесами, швидкими технологічними змінами та конкуренцією на ринку праці, який постійно змінюється. Як зазначає Кет Маклеллан, роботодавці шукають кандидатів, які можуть підлаштовуватися до постійних змін. Звіт «The Future of Jobs Report 2023» показав, що нові технології й надалі будуть впроваджуватися швидкими темпами, а це означає, що деякі традиційні професії зникнуть, а на зміну їм придуть інші. Зараз нам може бути навіть складно уявити, якими будуть ці професії майбутнього (Маклеллан, 2024). Сьогодні роботодавці віддають перевагу фахівцям, які мають ґрунтовні теоретичні знання, сформовані професійні компетентності, а також розвинені лідерські, аналітичні, комунікативні й емоційно-вольові уміння. Тобто працедавці потребують фахівців, у яких м'які навички сформовані нарівні з професійними навичками (hard skills). Науковці наголошують на тому, що обидва типи навичок слід розглядати як взаємодоповнювальні елементи, що складають успішну продуктивність. Якщо тверді навички – це об'єктивні й кількісно вимірювані здібності, які легко виміряти, то м'які навички – це нетехнічні, міжособистісні та візуальні якості, які часто набуваються через досвід (Lamri et al., 2023).

У звіті «LinkedIn Talent Solutions» (2019) зазначено, що 92% роботодавців вважають soft skills такими ж або важливішими за hard skills, а 91% розглядають їх як головну тенденцію у трансформації робочого місця. Більше того, 89% «погано найнятих» працівників, виявлених у звіті, не мали м'яких навичок. Було зазначено, що м'які навички мають найбільший вплив на продуктивність роботи (LinkedIn Talent Solutions, 2019). Саме тому формування м'яких навичок набуває особливого значення.

М'які навички – це набір міжособистісних, комунікативних, емоційно-інтелектуальних та адаптивних навичок, які дозволяють людям ефективно взаємодіяти в соціальних ситуаціях, успішно співпрацювати та гнучко реагувати на зміни в особистому та професійному середовищі (Mandro, 2024). Основні засади формування м'яких навичок студентів розглядаються у працях сучасних дослідників як українських, так і зарубіжних. Щодо самого поняття «м'які навички», то, як констатує Л. Медвідь (2025), в українській науковій літературі застосовують різні терміни, а саме: «м'які навички», «навички успішності», «універсальні навички», «гнучкі навички», «соціальні навички», «прикладні навички» чи «навички 21-го століття», хоча найбільш поширеним є термін «м'які навички». У Великій Британії їх часто називають «навичками спілкування з людьми» («people skills»). У США менеджери з найму називають їх «поведінковими компетенціями» («behavioral competencies») (Top Soft Skills, 2026).

Українські науковці серед найбільш актуальних м'яких навичок називають такі: комунікація, вміння активно слухати та розуміти інших; робота в команді; креативність; емоційний інтелект; вміння вирішувати проблеми; адаптивність, вміння швидко навчатися но-

вому; лідерство, вміння делегувати завдання та вести за собою команду до досягнення цілей; наполегливість; відповідальність; тайм-менеджмент (Медвідь, 2025).

У зарубіжній літературі суттєвий внесок у теоретичне розуміння проблеми зробила модель соціальних, емоційних і поведінкових навичок (SEB model), розроблена Наполітано та Сото (2021). Соціальні, емоційні і поведінкові навички (SEB skills) концептуалізуються як функціональні здібності, які відображають те, що індивід здатен зробити, коли цього вимагає конкретна ситуація (Napolitano et al., 2021; Soto et al., 2021). Базуючись на схожостях та відмінностях між навичками та рисами, Сото та ін. (2021, 2022) організували SEB навички у п'ять рис, які концептуально паралельні особистісним рисам, зокрема це навички соціальної взаємодії, навички співпраці, навички самоврядування, навички емоційної стійкості та інноваційні навички.

В умовах постійних змін, м'які навички є важливими інструментами для навігації в галузевих змінах, сприяння командній роботі та реагування на професійні вимоги (Poláková et al., 2023). Згідно з оглядом Ісмаїл Д. та ін. (Ismail et al., 2023), основні м'які навички для покоління Z можуть бути згруповані у шість основних категорій:

1. Адаптивність та навички безперервного навчання: дозволяють фахівцям адаптуватися до нових технологій та постійно розвиватися.
2. Критичне мислення та навички вирішення проблем: допомагають ефективно аналізувати складні дані та ситуації (Tan et al., 2018).
3. Навички креативності та інновацій: допомагають розробляти нові методи проектування бухгалтерських процесів та послуг.
4. Цифрові та технологічні навички: допомагають застосовувати сучасні інструменти та автоматизацію в бухгалтерській роботі.
5. Навички комунікації та співпраці: допомагають створити безперебійну співпрацю для розвитку організації.
6. Навички самоврядування та саморегуляції: допомагають розвивати дисципліну та ефективність роботи, особливо в умовах взаємодії з системами штучного інтелекту (Ogbonna et al., 2022).

Цей комплекс м'яких навичок дає змогу не лише набувати нових технічних компетентностей, але й пропонувати інноваційні ідеї, співпрацювати між функціями та долати організаційні виклики (Chicca & Shellenbarger, 2018). До важливих детермінант професійного самовизначення науковці також відносять: «здатність розуміти свої цінності, переконання, цілі і інтереси; здатність створювати плани та ставити перед собою цілі, структуруючи процес професійного самовизначення; здатність приймати рішення та працювати самостійно; наявність мотивації до вибору професії; властивості особистості, які визначають схильність до певного типу професійної діяльності» (Ситнік, 2024, с. 73).

М'які навички забезпечують ефективну взаємодію людини з соціальним середовищем, адже охоплюють широкий спектр умінь, серед яких комунікабельність,

критичне мислення, здатність пристосовуватися, емоційна стійкість, командна співпраця та ін. Розвиток м'яких навичок підвищує здатність студентів до саморозвитку, творчих пошуків, креативності, сприяє їхній готовності до міжособистісної взаємодії, вмінню працювати в команді та професійної адаптації. «З точки зору ринку праці, м'які навички є незамінними для забезпечення працевлаштування, надання конкурентної переваги, забезпечення майбутнього кар'єри, володіння міждисциплінарним застосуванням, сприяння підприємству та лідерству, сприяння професійному нетворкінгу та покращення перспектив кар'єрного зростання» (Poláková et al., 2023).

Науковці також наголошують на значущості залученості студента до практичної діяльності під час навчання. «Стажування пропонує безцінний практичний досвід у професійному середовищі, дозволяючи студентам перетворювати знання, отримані в аудиторії, на практичні навички. Завдяки цим можливостям студенти отримують уявлення про щоденну діяльність та виклики обраної ними галузі, що забезпечує їх досвідом та впевненістю, необхідними для майбутніх кар'єрних починань» (Benefits of Internships for College Students, 2024). Робота під керівництвом досвідчених професіоналів покращує комунікацію, командну роботу, стійкість та адаптивність, тобто розвиває знання, уміння й навички, які дуже цінують роботодавці.

Для студентів володіння м'якими навичками має позитивний вплив на їхній кар'єрний розвиток та соціальну взаємодію. Вони надають випускникам значну конкурентну перевагу на ринку праці. Інгуші Е. та ін. (Ingusci et al., 2026) називають м'які навички «фундаментальними ресурсами, які перетворюють індивідуальний потенціал на ефективну поведінку, сприяючи не лише переходу від освіти до роботи, але й здатності підтримувати гнучку, стійку кар'єру, що відповідає особистим цілям та цінностям». Для роботодавців працівники з високорозвиненими м'якими навичками спроможні більшою мірою проявляти ініціативу, краще адаптуватися до ритму роботи організації й сприяти її успіху. У звіті «Future of Jobs Report 2025» (с. 35) роботодавці серед основних навичок, найбільш необхідних працівникам сьогодні, називають такі: аналітичне мислення (69%), стійкість, гнучкість та спритність (67%), лідерство та соціальний вплив (61%), творче мислення (57%), мотивація та самосвідомість (52%), технологічна грамотність (51%), емпатія та активне слухання (50%), допитливість та навчання протягом усього життя (50%), управління талантами (47%), сервісна орієнтація та обслуговування клієнтів (47%), штучний інтелект та великі дані (45%), системне мислення (42%).

Саме тому, як наголошують Хашім та ін. (2025), інтеграція розвитку м'яких навичок у освітній процес є необхідною умовою підготовки конкурентоспроможних випускників закладів вищої освіти.

Мета та завдання. Метою дослідження є простежити за розвитком м'яких навичок у студентів 1-го та 4-го курсів (на основі емпіричного дослідження) і проаналізувати динаміку становлення м'яких навичок

у студентів під час їхнього навчання у закладах вищої освіти України.

Завдання дослідження: 1) розробити зміст опитувальника; 2) перевірити надійність методики; 3) з'ясувати, як студенти самі оцінюють власний рівень розвитку м'яких навичок; 4) визначити, які саме м'які навички студенти вважають найбільш необхідними під час навчання і в майбутньому; 5) з'ясувати, який спосіб розвитку м'яких навичок в університеті є для них найбільш прийнятним (під час вивчення навчальних дисциплін гуманітарного циклу, під час проходження практики, під час додаткової зайнятості (підробітку) у позанавчальний час, під час взаємодії зі стейкхолдерами, на прикладах успішного лідерства, командної роботи та ін.); 6) визначити навчальні форми, які, на думку студентів, найкраще сприяють розвитку м'яких навичок (традиційні лекції і семінари, лекції зворотної комунікації, гостьові лекції, лекції-діалоги / полілоги, спецкурси, майстер-класи, тренінги та ін.); 7) з'ясувати, які навчальні методи, на думку студентів, найкраще сприяють розвитку м'яких навичок (усні виступи / розповіді, повідомлення і доповіді, дискусія, мозковий штурм, робота в малих групах / командна робота та ін.).

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс теоретичних методів, зокрема аналіз, узагальнення, систематизація та порівняння наукових джерел. Порівняльно-зіставний аналіз дав змогу виокремити відмінності у поглядах студентів. Метод логічного узагальнення сприяв формулюванню авторського бачення процесу розвитку м'яких навичок у сучасному освітньому процесі.

Дослідницькою метою було емпірично перевірити і з'ясувати сформованість м'яких навичок у студентів. Упродовж квітня-травня 2025 року було проведено онлайн опитування методом доступної вибірки. Він передбачає включення до вибірки тих осіб, які є найбільш доступними для дослідника, а використання Google Forms є корисним інструментом для швидкого збору даних і проведення розвідувальних досліджень. Однак, при інтерпретуванні результатів слід враховувати, що не можемо повною мірою їх поширювати та узагальнювати на всю генеральну сукупність. Цільовою аудиторією були студенти 1-го та 4-го курсів, що навчаються у різних закладах вищої освіти України. Емпіричну базу дослідження склали 735 здобувачів вищої освіти. Аналіз інституційного розподілу респондентів засвідчив, що найбільшу частку опитаних становлять студенти Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (47,07%) і Національного лісотехнічного університету України (24,22%). Загальний розподіл кількості респондентів представлено у табл. 1.

У розрізі фахового спрямування переважають представники технічних спеціальностей – 492 особи (66,94%), що значно перевищує частку студентів гуманітарного профілю – 243 особи (33,06%). За критерієм етапу навчання вибірка є збалансованою та репрезентативною: частка студентів 1-го курсу становить 51,15% (376 осіб), а частка здобувачів 4-го курсу складає 48,8% (359 осіб). Гендерна структура респондентів характе-

Таблиця 1

Загальний розподіл кількості учасників опитування

Заклад вищої освіти України	% студентів
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності	47,07%
Національний лісотехнічний університет України	24,22%
Національний університет «Львівська політехніка»	6,67%
Білоцерківський національний аграрний університет	6,53%
Український державний університет імені Михайла Драгоманова	5,44%
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»	3,81%
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького	2,72%
Запорізький національний університет	2,59%
IT STEP University	0,54%
Львівський національний університет імені Івана Франка	0,41%

ризується помірним домінуванням осіб чоловічої статі (54,8%) порівняно з жіночою (45,2%), що корелює з переважанням технічних спеціальностей у загальній структурі вибірки.

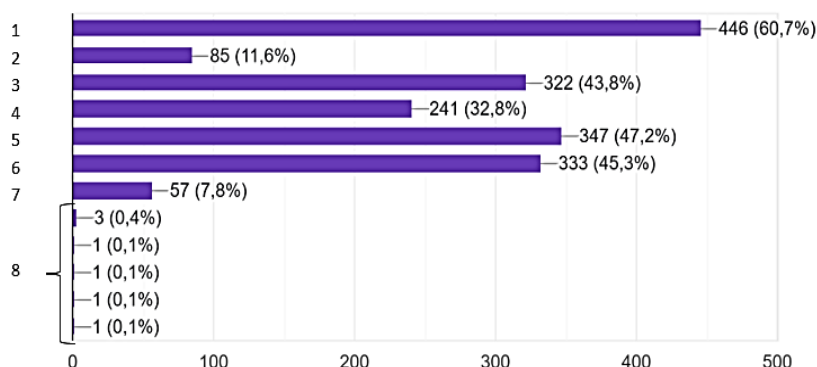
Щодо практичної зайнятості до вступу, то лише 30,2% респондентів мали такий досвід, а 69,8% його не мали. Таке співвідношення вказує на те, що переважна більшість студентів розпочинає університетське навчання без попередньої практичної підготовки.

Результати. Першочергово необхідно було з'ясувати, як студенти інтерпретують зміст поняття «м'які навички» (рис. 1). 60,7% студентів відповіли, що це «м'які» соціальні навички. Значна частина респондентів (47,2%) асоціюють їх із здатністю до адаптації та пошуку компромісів. 45,3% вказали, що це навички, які допомагають вирішувати завдання в професійній діяльності, демонструючи прикладне розуміння м'яких навичок. Менш поширені, але релевантні відповіді, що це предметні компетентності – 11,6%, та спеціальні професійні навички – 32,8%, що свідчить про часткове змішування понять м'які навички і професійні (тверді) навички. Проте, 7,8% не знають, що означає цей тер-

мін, що вказує на недостатній рівень обізнаності серед частини респондентів. Загалом студенти найчастіше сприймають м'які навички як соціальні та комунікативні компетентності, проте в їхніх визначеннях простежується змішаність понять (рис. 1).

Результати дослідження самооцінки розвитку м'яких навичок (рис. 2), демонструють такі показники: 43% вважають, що володіють, це свідчить про відносно високу впевненість у власних компетентностях. 48,7% повідомляють, що володіють лише окремими м'якими навичками. Це найбільша група, що відображає середній рівень сформованості м'яких навичок і потребу у їх подальшому розвитку. Лише 8,3% вважають, що не володіють такими навичками, що є досить низьким показником, ймовірно завдяки популяризації теми м'яких навичок у навчальному середовищі (рис. 2).

Студенти також визначали м'які навички, які вони вважають найбільш необхідними під час навчання і в майбутньому. Респонденти оцінювали важливість 30 різних навичок за шкалою від 0 (взагалі не потрібна) до 5 (найбільш значуща). Аналіз середніх оцінок показує чітку тенденцію: сучасні студенти надають

1. «м'які» соціальні навички, 2. предметні компетентності, 3. спеціальні навички, необхідні на роботі, 4. знання і вміння за фахом майбутньої діяльності, 5. здатність до адаптивної та позитивної поведінки, 6. навички, які допомагають вирішувати проблеми, 7. я не знаю, що це таке, 8. інші (вміння обережно і уважно виконувати певну роботу; особисті якості, які можуть полегшити робочий процес; базові поняття тощо)

Рис. 1. Розуміння студентами поняття «м'які навички»

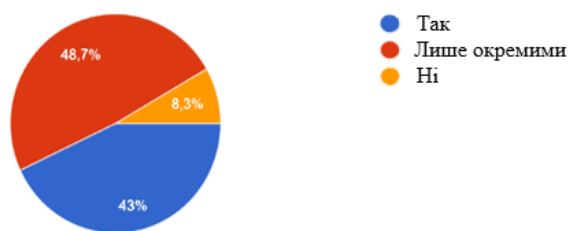

Рис. 2. Самооцінка студентами рівня володіння м'якими навичками

найвищий пріоритет навичкам, пов'язаним із особистісною стійкістю, критичним мисленням та ефективною комунікацією. Водночас, більш формальні або специфічні навички (академічне письмо чи знання іноземних мов) оцінюються як менш пріоритетні, хоча їхній загальний бал все одно залишається доволі високим.

На основі отриманих емпіричних даних було сформовано ієрархію м'яких навичок відповідно до їхньої суб'єктивної значущості для студентів. Результати дозволяють розподілити компетентності на три групи: пріоритетні, середньої важливості та відносно менш значущі.

1. *Група пріоритетних навичок (топ-5).* Провідні позиції у рейтингу посіли компетентності, що забезпечують особистісну стійкість та когнітивну автономію. Найвищий середній бал отримали «навички формування власної думки» (4,12%), що свідчить про виражене прагнення студентської молоді до суб'єктності та незалежності мислення в умовах інформаційного переенасичення. Другу позицію займає «стресостійкість» (4,11%). Висока актуальність цієї навички є маркером сучасного історичного контексту (навчання в умовах війни й невизначеності) і демонструє усвідомлення студентами того факту, що без емоційної стабільності реалізація професійних знань є неможливою. До п'ятірки лідерів також увійшли «логічне мислення» (4,09%), «комунікативні навички» (4,08%) та «впевненість у своїх силах» (4,07%). Такий розподіл підтверджує орієнтацію респондентів на раціональність та ефективну соціальну взаємодію.

2. *Навички середнього пріоритету.* Ця група охоплює широкий спектр навичок, необхідних для самоорганізації та конструктивної взаємодії. Високі показники «саморозвитку» (4,05%) та «адаптивності» (4,02%) підкреслюють важливість гнучкості у сучасному світі. Навички «критичного мислення» та «вирішення конфліктів» (обидві – 4,01%) також подолали бар'єр у 4 бали, що вказує на запит студентів на конструктивну комунікацію. Варто відзначити, що «лідерські навички» (3,79%) поступилися «навичкам колективного вирішення проблем» (3,91%). Це може свідчити про зміщення ціннісних орієнтацій від вертикального управління до горизонтальної співпраці й особистої відповідальності.

3. *Група найменш пріоритетних навичок.* До сукупності з найнижчими середніми балами увійшли навички, які студенти на даному етапі вважають менш критичними. Зокрема, це «творче мислення» (3,65%) і «на-

вички турботи про тіло» (3,63%). Несподівано низьку оцінку отримало «знання іноземних мов» (3,56%). Ймовірно, це пояснюється тим, що студенти сприймають мовні компетентності як базову даність, а не окрему м'яку навичку. Замикають рейтинг «емпатія» (3,43%) та «навички наукового і ділового письма» (3,42%).

Узагальнюючи отримані дані, можна стверджувати, що сучасні студенти орієнтовані насамперед на самоствердження, внутрішню стійкість, комунікативну ефективність, логічність мислення.

Результати дослідження самооцінки студентами 1-го і 4-го курсів власних м'яких навичок демонструють специфічну диференціацію компетентностей, що дозволяє сформувати узагальнений портрет респондентів. Загалом, учасники опитування схильні доволі високо оцінювати власний потенціал, що свідчить про сформовану суб'єктність та впевненість, водночас окреслюючи чіткі зони найближчого розвитку.

1. *Домінуювальні компетентності (високий рівень сформованості).* Згідно з отриманими даними, студенти ідентифікують у себе як найбільш розвинені навички, що пов'язані з саморегуляцією та базовою соціальною взаємодією. Лідером рейтингу є «впевненість у своїх силах» (3,89%), що корелює з високими показниками «навичок планування дій» (3,80%) і «стресостійкості» (3,79%). До топ-5 також увійшли «навички управління часом» (3,77%) і «комунікативні навички» (3,75%). Такий розподіл вказує на те, що сучасний студент сприймає себе як організовану, емоційно стійку особистість, здатну до ефективного планування й комунікації.

2. *Компетентності, що потребують розвитку (низький рівень сформованості).* Найменші середні бали респонденти присвоїли навичкам, які вимагають когнітивної гнучкості, глибокої соціальної взаємодії та рефлексії навчального процесу. Зокрема, найнижчі показники зафіксовано за такими позиціями: «адаптивність» (3,41%), «навички колективного вирішення проблем» (3,39%), «саморозвиток» (3,25%) та «емпатія» (3,24%). Критично низький відсоток отримали «навички навчання» – 3,02%, що вказує на недостатнє володіння методологією пізнавальної діяльності.

Щодо переліку м'яких навичок, які, студент може сформувати під час навчання в університеті, то результати було виокремлено для 1-го і 4-го курсу окремо. На основі аналізу відповідей студентів 1-го курсу було виявлено ключові пріоритети у сфері особистісного і професійного розвитку. Отримані результати дозволяють структурувати запити здобувачів освіти за кількома змістовими групами.

1. *Ядро очікувань: комунікація та інтелектуальна взаємодія.* Домінантну позицію в структурі запитів респондентів (понад 60%) займає блок соціально-когнітивних компетентностей, що свідчить про сприйняття університету насамперед як середовища для соціалізації. Група комунікативних навичок є безумовним лідером серед відповідей. Студенти акцентують увагу на необхідності розвитку «ораторської майстерності», «грамотного мовлення» та «вміння знаходити спільну

мову». Першокурсники демонструють чітко сформоване розуміння того, що сучасний освітній процес передбачає колективну взаємодію («співпрацю», «роботу в групах»). Також вони акцентують на «критичному мисленні» – значна частина студентів очікує розвитку когнітивних здібностей, зокрема вміння аналізувати інформацію та формувати власну аргументовану позицію.

2. *Особиста ефективність і самоорганізація.* Друга за значущістю група відповідей обумовлений адаптацією до зростаючого академічного навантаження порівняно зі школою. Студенти гостро відчують потребу в навичках «управління часом» і «планування дій» для забезпечення навчальної продуктивності. Респонденти усвідомлюють, що університет надає лише базову платформу, тоді як успіх залежить від навичок самонавчання, самодисципліни («пунктуальність») та відповідальності за власні дії.

3. *Психологічна стійкість й адаптивність.* В умовах зовнішньої нестабільності та воєнного стану важливого значення набувають компетентності, пов'язані з емоційною регуляцією: «стресостійкість» (освітній процес із його дедлайнами та іспитами розглядається студентами як тренажер для нервової системи («уміння працювати під тиском», «тримати себе в руках»); «адаптивність» та «емоційний інтелект» (студенти прагнуть розвинути гнучкість у пристосуванні до нових умов, а представники гуманітарних спеціальностей додатково виділяють важливість емпатії).

4. *Лідерський потенціал і самопрезентація.* Студенти, орієнтовані на кар'єрне зростання, виокремлюють активні соціальні навички, такі як: лідерські якості (організація процесів) та навички самопрезентації (впевненість у собі, публічні виступи, захист проєктів).

5. *Якісні інсайти та проблемні аспекти.* Глибинний аналіз відповідей дозволив виявити специфічні запити, що свідчать про зрілість окремих респондентів: прагнення до асертивності («відстоювання власної думки»), навички вирішення конфліктів та усвідомлення важливості, «турбота про тіло». Проте, наявність категорії «невизначених» і скептично налаштованих студентів вказує на те, що частина першокурсників ще не має сформованої траєкторії особистісного розвитку чи недооцінює потенціал освітньої системи.

Узагальнений образ сучасного першокурсника характеризується сприйняттям університету як платформи для становлення дорослої особистості. Студенти 1-го курсу прагнуть оволодіти інструментами ефективної комунікації та командної взаємодії, водночас відчуваючи побоювання щодо академічного навантаження, що генерує запит на розвиток тайм-менеджменту та стресостійкості. Респонденти чітко усвідомлюють недостатність лише професійних знань і навичок, прагнучи доповнити їх критичним мисленням та лідерськими якостями. Аналіз відповідей студентів 4-го курсу на таке ж питання репрезентує емпіричні результати освітнього впливу та соціалізації в університетському середовищі. На відміну від першокурсників, чий відповіді базуються на очікуваннях й ідеалізованих уявленнях, випускники демонструють прагматичний

підхід, сформований реальним життєвим досвідом та освітнім процесом.

Контент-аналіз отриманих даних дозволив виокремити три ключові компетентності, які сформувалися у переважній більшості респондентів і становлять основу профілю випускника:

- *Якісна трансформація комунікації.* На відміну від абстрактного «спілкування», студенти 4-го курсу акцентують увагу на конкретних професійних аспектах: ораторській майстерності, публічних виступах, діловому листуванні та вмінні чітко аргументувати власну позицію. Відбувся перехід від процесу говоріння до вміння домовлятися та досягати консенсусу

- *Стресостійкість як домінанта.* Ця навичка є найбільш згадуваною, що дозволяє розглядати університетське середовище як школу адаптації до кризових умов. Навчальне навантаження, дедлайни й зовнішні чинники (пандемія, воєнний стан) сприяли формуванню високої емоційної витривалості та здатності працювати під тиском.

- *Прагматизм у командній роботі.* Студенти демонструють зріле розуміння групової динаміки, розрізняючи дружні стосунки і професійну взаємодію. Акцент зміщується на розподіл обов'язків, ефективне вирішення конфліктів та ситуативне лідерство, зокрема вміння взаємодіяти з різними типами особистостей задля досягнення результату.

Вагомим результатом навчання є формування навичок, необхідних для орієнтації в нестабільному середовищі. Випускники відзначають розвиток «адаптивності» – здатності оперативно перелаштовуватися під нові вимоги та формати діяльності. «Критичне мислення» і «навички вирішення проблем» трансформувалися з теоретичних понять у практичний інструментарій: студенти навчилися не просто репродукувати інформацію, а аналізувати її, шукати нестандартні рішення й діяти в умовах невизначеності.

Дослідження фіксує перехід від декларативного бажання вчитися до реальної автономії. «Тайм-менеджмент», «самоорганізація» й навички самоосвіти студенти визнають як необхідні умови академічного та професійного виживання. Паралельно спостерігаємо зростання «емоційного інтелекту». Респонденти вказують на розвиток емпатії, толерантності й впевненості у собі, що стало наслідком подолання комунікативних бар'єрів і страху публічних виступів під час навчання.

Аналіз емпіричних даних щодо способу формування м'яких навичок під час навчання респондентів (рис. 3) демонструє виражену орієнтацію на комунікативно-діяльнісну спрямованість навчання.

Аналіз емпіричних даних щодо визначення оптимальних умов для розвитку м'яких навичок дозволяє виокремити ключові тенденції у запитях здобувачів вищої освіти. Результати опитування свідчать про необхідність диверсифікації педагогічних підходів із чітким акцентом на практичну складову.

1. *Домінування практичної підготовки.* Беззаперечним пріоритетом в ієрархії освітніх середовищ є проходження виробничої практики, що відзначили

63,7% респондентів. Такий високий показник вказує на те, що студенти ідентифікують реальне професійне середовище як найефективніший каталізатор для розвитку адаптивності, комунікації та командної взаємодії. Саме занурення у виробничі процеси сприймається як необхідна умова для верифікації та закріплення м'яких навичок.

2. Інтеграція в академічний процес. Вагома частка респондентів наголошує на важливості розвитку м'яких навичок безпосередньо під час аудиторного навчання. Зокрема, 42,6% опитаних вбачають доцільність їх формування в межах спеціальних дисциплін, а 42,2% – під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу. Це сигналізує про сформований запит на інтегрований підхід, де розвиток м'яких навичок не відокремлюється від формування твердих професійних навичок, а гармонійно їх доповнює.

3. Проєктна діяльність і самоосвіта. Важливим інструментом професійного становлення визначено проєктну діяльність (41,5%), яка розглядається як ефективний проміжний етап, що трансформує теоретичні знання у практичний досвід. Такі «методи орієнтовані на самовдосконалення особистості та спрямовані на формування й реалізацію її професійних та соціальних потреб. Це, у свою чергу, надає можливість розвивати професійні та соціально значущі навички для виконання майбутніх обов'язків» (Mandro, 2024, с. 439). Крім того, значна увага приділяється автономності навчання: 36,6% студентів вважають ефективним навчання на прикладах успішного лідерства, а 34,8% – шляхом самостійного опрацювання джерел, що підкреслює важливість саморегуляції та проактивності.

Аналіз розподілу відповідей респондентів щодо навчальних форм (рис. 4) засвідчив пріоритетність їх вибору.

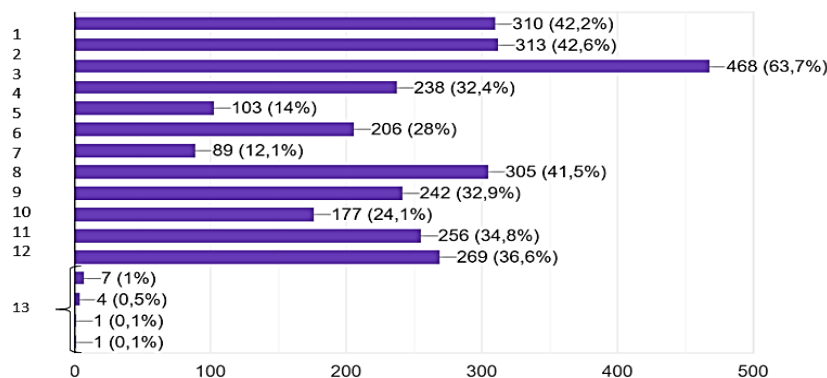
Проведений аналіз дозволяє констатувати зниження актуальності традиційних академічних форматів та переорієнтацію студентського запиту на інтерактивні та практико-орієнтовані технології.

1. Домінування тренінгових технологій. Найвищий рейтинг довіри серед здобувачів освіти отримали інтенсивні форми навчання. Понад половина респондентів (59,9%) ідентифікують «майстер-класи та тренінги» як найефективніший інструмент розвитку м'яких навичок.

2. Трансформація лекційної форми. Результати опитування демонструють кризу традиційної лекції як методу пасивної передачі знань. Класичні лекції (37,3%) поступаються місцем інтерактивним модальностям: «гостьовим лекціям» (39,6%) та «лекціям-діалогам» (38,6%). Такий розподіл підтверджує прагнення студентів до безпосередньої взаємодії з експертами-практиками й можливості двосторонньої комунікації, замість репродуктивного конспектування матеріалу.

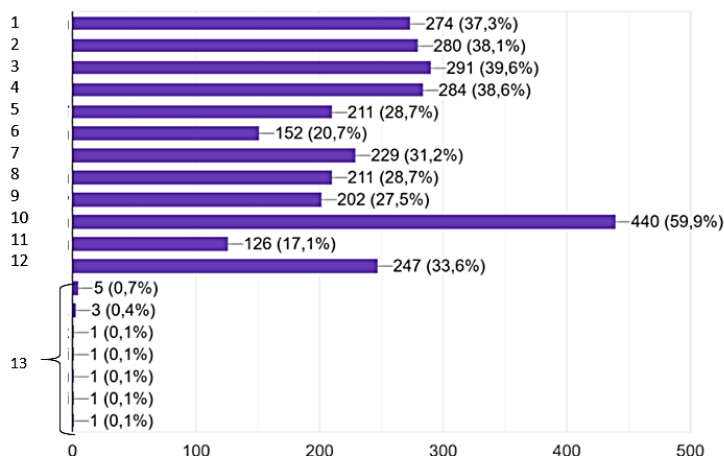
3. Проблемні зони. Відносно низьку підтримку отримав формат «проблемних лекцій» (20,7%). Такий показник може сигналізувати про складність сприйняття даної форми роботи аудиторією або про недостатній рівень її методичного забезпечення та адаптації до потреб сучасних студентів. Також термін «воркшоп» отримав 17,1%, що, ймовірно, пояснюється термінологічним перетином із поняттям «тренінг».

Отже, можна стверджувати про наявність стійкого запиту на інтеграцію «неакадемічних» форм роботи в освітній простір університету. Студенти віддають

1. під час вивчення навчальних дисциплін гуманітарного циклу, 2. під час вивчення спеціальних дисциплін, 3. під час проходження практики, 4. під час додаткової зайнятості (підробітку) у позанавчальний час, 5. у процесі дуальної освіти, 6. під час участі у волонтерських заходах чи громадських проєктах, 7. під час взаємодії зі стейкхолдерами, 8. під час підготовки та презентації власних проєктів, творчих робіт, 9. під час участі в наукових конференціях, семінарах, 10. під час участі в студентських конкурсах, олімпіадах, 11. під час самостійного опрацювання літератури та інших інформаційних джерел 12. на прикладах успішного лідерства 13. інші (комунікації і домовленості з правильними людьми; самонавчання тощо)

Рис. 3. Оцінка студентами прийнятних і бажаних способів розвитку м'яких навичок

1. традиційні лекції і семінари, 2. лекції зворотної комунікації, 3. гостьові лекції, 4. лекції-діалоги / полілоги, 5. лекції-конференції, 6. проблемні лекції і семінари, 7. лекцій-презентацій / лекцій-візуалізації, 8. спецкурси, 9. підготовка проекту, 10. майстер-класи, тренінги, 11. воркшопи, 12. круглий стіл, 13. інші (будь-які види, крім теперішніх; практичні заняття; нічого в університеті тощо)

Рис. 4. Ефективність навчальних форм для розвитку м'яких навичок

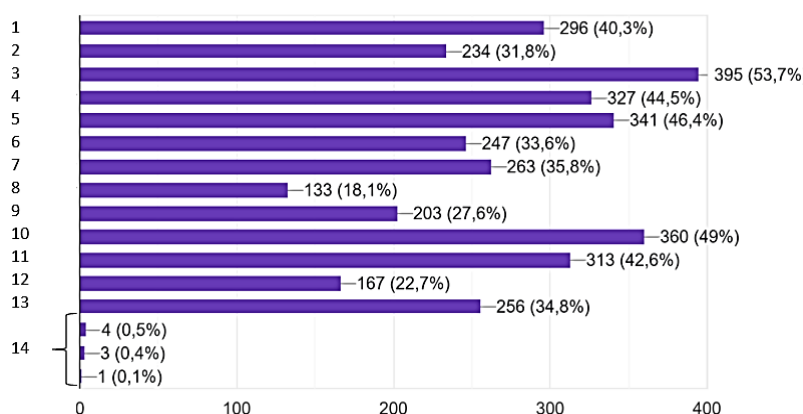
перевагу навчальним форматам, що симулюють професійну діяльність, забезпечують експертну підтримку та базуються на принципах активного навчання.

Визначення пріоритетності навчальних методів (рис. 5), обраних студентами, дає змогу зрозуміти, які саме методи навчання є для них найбільш ефективними.

Розподіл відповідей дозволяє виокремити ключові тенденції у сприйнятті студентами ефективності навчальних інструментів.

1. Домінування інтерактивних форм. Найвищий рейтинг довіри отримали методи, що базуються на активній соціальній взаємодії. Зокрема, лідерами опиту-

вання стали «дискусія» (53,7%) та «робота в малих групах» (49,0%). Такий результат свідчить про те, що здобувачі вищої освіти розглядають процес набуття м'яких навичок насамперед через призму командної взаємодії та практики вербальної комунікації. Для студентів «навички командної роботи означають здатність взаємодіяти та співпрацювати з людьми з різного соціального й культурного досвіду для досягнення колективної мети. Це надає підтримку іншим та собі в адаптації до змін та формуванні завдань викладачів. Для того, щоб побудувати добрі робочі стосунки з однолітками, важливо, щоб вони поважали ставлення, поведінку та переконання інших» (Tang, 2020).

1. усні виступи / розповіді, 2. повідомлення і доповіді, 3. дискусія, 4. навчальний діалог, 5. аналіз конкретних ситуацій, 6. мозковий штурм, 7. метод тренінгу, 8. коучинг, 9. публічний виступ, 10. робота в малих групах / командна робота, 11. презентації проектів, творчих робіт, 12. дидактичні ігри, 13. самонавчання, 14. інші (аналогічно; без відповіді тощо)

Рис. 5. Ефективність навчальних методів для розвитку м'яких навичок

2. Запит на практико-орієнтовані методики.

Значну підтримку серед респондентів мають методи, що дозволяють імітувати професійну діяльність. Високі показники «аналізу конкретних ситуацій» (case study) – 46,4% та «навчального діалогу» – 44,5% підтверджують нагальну потребу в моделюванні реальних професійних кейсів у навчальному середовищі.

3. *Важливість індивідуальної активності.* Методи, що передбачають прояв особистої суб'єктності та презентаційних умінь (проектна діяльність, усні виступи), також отримали високий рівень схвалення (40–42%). Це корелює з виявленим раніше запитом студентів на розвиток лідерських якостей та ораторської майстерності.

4. *Методи з низьким рейтингом.* Аутсайдерами рейтингу виявилися «дидактичні ігри» (22,7%) й «коучинг» (18,1%). Відносно низька популярність цих методів може бути індикатором їх недостатньої імплементації в поточний освітній процес або ж нерозуміння студентами їхнього розвивального потенціалу в контексті професійної підготовки.

Дискусія. Таким чином, підсумовуючи отримані дані, можна стверджувати, що студенти ідентифікують як найбільш ефективні ті педагогічні технології, які симулюють реальне професійне середовище та забезпечують можливість постійного зворотного зв'язку. Пріоритет надається формам роботи, що інтегрують комунікацію, командну взаємодію й вирішення практичних завдань.

Важливим для нашого дослідження є аналіз динаміки формування м'яких навичок студентів у процесі їхнього навчання в університеті. За результатами аналізу було з'ясовано, що:

Студенти 1-го курсу сприймають м'які навички як інструменти для навчання (щоб добре вчитися, все встигати), натомість студенти 4-го курсу вбачають у них реальні інструменти для життя та кар'єри («щоб вижити в стресі», «презентувати себе», «вирішити проблему» тощо).

Для 4-го курсу «стресостійкість» стає ключовою навичкою, яку вони впевнено зазначають як здобуту, а першокурсники недооцінюють рівень стресу та необхідність адаптації.

Відповіді 4-го курсу більш зрілі й деталізовані. Замість загальних фраз типу «все потроху», вони чітко називають: «емоційний інтелект», «когнітивна гнучкість», «уміння чути» тощо.

Студенти 4-го курсу, на противагу студентам 1-го курсу, більшою мірою акцентують на таких м'яких навичках, як: «комунікація» та «взаємодія». Для студентів 1-го курсу це звучить як «хочу навчитися гарно говорити», «знайти друзів». Проте у студентів 4-го курсу вже переважають формулювання «ефективна комунікація», «ділова комунікація», «вміння знаходити спільну мову з різними людьми», «навички вирішення конфліктів», «уміння домовлятися». Це свідчить про перехід від кількості спілкування до його якості й ефективності.

- Щодо навичок «стресостійкості» й «адаптивності», то студенти 4-го курсу ці навички згадують значно частіше і з більшим акцентом, ніж в очікуваннях студентів 1-го курсу.

- Студенти 4-го курсу часто вказують на «витривалість», «швидку адаптацію до ситуації», «вміння працювати під тиском», «стресостійкість». Логічним є висновок, що реальні навчання (сесії, іспити, дедлайни, зовнішні обставини) загартовують сильніше, ніж очікують студенти 1-го курсу.

- Четвертокурсники часто наголошують на формуванні «впевненості у собі», «ораторських навичок», «навичок публічних виступів», «умінні відстоювати свою думку». На відміну від 1-го курсу, який лише сподівається цьому навчитися, випускники стверджують це як доконаний факт.

- Студенти 4-го курсу вважають потрібними такі навички, як: «швидке прийняття рішень», «знаходження виходу з ситуації», «аналітичне мислення».

- «Управління часом» є головним завданням для першокурсників, оскільки вони бояться відстати, не встигнути виконати завдання. Студенти 4-го курсу, навпаки, вже звикли до робочого навантаження й розглядають планування як даність або частину самодисципліни. Саме тому вони рідше згадують про «управління часом» як необхідну навичку. Натомість, для них актуальнішим стає поняття «самоорганізації».

- Якщо студенти 1-го курсу очікують від навчання загального «саморозвитку», то студенти 4-го курсу наголошують на значній потребі в «стресостійкості» й «адаптивності». Вони вже розуміють, що університет для них є «школою» адаптування до майбутнього професійного життя та гнучкості.

- Для студентів 4-го курсу необхідними є такі навички, як: «швидке прийняття рішень», «здатність знаходити рішення у складних ситуаціях» й «аналітичне мислення». Студенти 1-го курсу недооцінюють важливість для себе названих вище навичок.

- Багато першокурсників лише заявляють, що хочуть стати лідерами. Однак студенти 4-го курсу вже мають розуміння необхідності розвитку таких навичок, як: «відповідальність», «здібності до управління» й «організація командної роботи». Таким чином, романтизовані уявлення про лідерство, які мають студенти 1-го курсу, трансформуються протягом навчання в прагматичні здібності «брати на себе відповідальність» або «функціонувати як ефективні члени команди».

- У розвитку професіоналізму студенти 1-го курсу схильні надавати пріоритет професійним навичкам. Натомість студенти 4-го курсу, поряд із професійними навичками, уже демонструють чітко виражену потребу в «навичках презентації», «діловому письмі» та «критичному мисленні».

Загалом, порівняльний аналіз виявив суттєвий розрив між романтизованими очікуваннями вступників (акцент на «успішному лідерстві» та «креативності») та об'єктивною реальністю випускників, які констатують набуття навичок «стресостійкості», «дисциплі-

ни» та «конфліктології». Це підтверджує тезу про те, що університет виконує функцію потужного інституту соціалізації, готуючи студентів до реальних викликів професійного середовища

Отже, університет справді формує заявлені навички, але акценти зміщуються. Студенти приходять із запитом на організацію часу й комунікацію, а завершують навчання з багажем стресостійкості, адаптивності та впевненості в собі.

Висновки. Узагальнюючи, можемо стверджувати, що розвиток м'яких навичок студентів є комплексним процесом, який охоплює когнітивні, емоційно-вольові та поведінкові складові. Він потребує системного підходу, інтегрування міждисциплінарних знань та активного залучення студентів до діяльності, що передбачає реальну комунікацію, співпрацю, лідерство та саморегуляцію. Результати опитування дозволили нам виявити, у яких саме м'яких навичках студенти відчують найбільшу потребу і хочуть їх сформувати за час навчання в університеті, зокрема це: «ефективна комунікація», «стресостійкість», «критичне й логічне мислення», «саморозвиток», «адаптивність», «уміння вирішувати конфлікти».

Ідеальний профіль м'яких навичок сучасного студента орієнтований на самоствердження. Респонденти надають перевагу навичкам, що забезпечують внутрішню стійкість, логічність мислення й комунікативну ефективність. Водночас, більш «м'які» компетентності, такі як: «емпатія», «креативність» чи «піклування про фізичний стан» – відходять на другий план перед викликами об'єктивної реальності.

Сучасні першокурсники сприймають університет як платформу для становлення дорослої особистості, усвідомлюють потребу в розвитку і професійних компетентностей, і м'яких навичок. Натомість випускник бакалаврату – це особистість, яка пройшла процес суттєвого соціального дорослішання. Він є резильєнтним (має високу стресостійкість й адаптивність), комунікабельним (володіє інструментами ділової взаємодії), прагматичним (орієнтований на ефективну командну роботу та вирішення проблем) й автономним (здатен до самоорганізації та самонавчання).

Результати дослідження показали, що студенти вважають «ефективну комунікацію», «роботу в команді», «критичне мислення», «адаптивність», «емоційну стійкість», «стресостійкість», «самоорганізацію» й «самонавчання» найбільш необхідними для майбутньої професійної діяльності м'якими навичками. Студенти наголосили на важливості розвитку цих м'яких навичок під час навчання в університеті. Найбільш ефективними для розвитку м'яких навичок студенти вважають педагогічні технології, які симулюють реальне професійне середовище, командну взаємодію та забезпечують можливість постійного зворотного зв'язку.

Також дослідження дає розуміння того, що необхідно доопрацювати навчально-методичні матеріали з дисциплін циклу гуманітарної підготовки для більш поглибленого формування корисних для студентів

м'яких навичок. Адже «навчальний успіх у їхньому майбутньому професійному житті може бути забезпечений шляхом інтеграції основних м'яких навичок у навчальну програму навчальних закладів для працівників з тією кваліфікацією, яку роботодавці шукають у робочій силі» (Mohammed et al., 2024).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі соціального інтелекту як чинника, що зумовлює стиль міжособистісної взаємодії студентів між собою, з викладачами і з майбутніми роботодавцями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маклеллан К. Що таке м'які навички і як їх розвинути. 2024. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/blog/what-soft-skills-why-develop>
2. Медвідь Л. Г. Формування та удосконалення soft skills учасників освітнього процесу у вищій школі. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2025. № 83. <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2025-83-03>
3. Ситнік С., Малиш В. Емоційний інтелект у структурі детермінант професійного самовизначення старшокласників. *Наука і освіта*. 2024. № 2. С. 73–79. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-2-10>
4. Benefits of Internships for College Students. Published on: June 11, 2024. URL: <https://www.husson.edu/online/blog/2024/06/benefits-of-internships>
5. Chicca J., Shellenbarger T. Generation Z: approaches and teaching–learning practices for nursing professional development practitioners. *Journal for Nurses in Professional Development*. 2018. Vol. 34 (5). P. 250–256. DOI: 10.1097/NND.0000000000000478
6. Future of Jobs Report 2023 INSIGHT REPORT MAY 2023. URL: <https://lnk.ua/SIV0GkhtX>
7. Future of Jobs Report 2025. Insight report. January 2025. URL: <https://lnk.ua/vEC5VHR1H>
8. Hashim H.U., Saragih E., Azam N.S., Mohd Sukri H.I., Che Ismail N.A. and Mohd Sobri Paridaluddin N.F. Soft skills development through task-based language learning: insights from higher education in the Malaysian context. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2025. Vol. 24. № 4. P. 525–544. <https://doi.org/10.26803/ijlter.24.4.24>
9. Ingusci E., De Carlo E., Catalano A.A., Semerano C.G. Signore F. Are University Students Ready to Work? The Role of Soft Skills and Psychological Capital in Building Sustainable Employability. *Educational Sciences*. 2026. Vol. 16 (2), 181. <http://doi.org/10.3390/educsci16020181>
10. Ismail D.H., Nugroho J. and Rohayati T. Literature review: soft skill needed by gen z in the era RI 4.0 and society 5.0. *Majalah Ilmiah Bijak*. 2023. Vol. 20. № 1. P. 119–131. <https://doi.org/10.31334/bijak.v20i1.13119>
11. Lamri J. and Lubart T. Reconciling Hard Skills and Soft Skills in a Common Framework: The Generic Skills Component Approach. *Journal of Intell.* 2023. Vol. 11(6), 107. <https://doi.org/10.3390/jintelligence11060107>
12. LinkedIn Talent Solutions 2019 Global Talent Trends: The 4 trends transforming your workplace. Updated Jan. 28, 2019 by Rachel Fiore. URL: <https://lnk.ua/gG8jLKONv>
13. Mandro L., Borysova S., Lykhodieieva H., Tovstukha O., Zapotichna M. Interdisciplinary approach to the development of soft skills in the educational process:

integration of knowledge and skills. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2024. Vol. 17. № 1. P. 433–444. <https://doi.org/10.14571/brajets.v17.n1.433-444>

14. Mohammed F.S., Ozdamli F. A. Systematic Literature Review of Soft Skills in Information Technology Education. *Behavioral Sciences*. 2024. Vol. 14 (10), 894. <https://doi.org/10.3390/bs14100894>

15. Napolitano C.M., Sewell M.N., Yoon H.J., Soto C.J. and Roberts B.W. Social, emotional, and behavioral skills: an integrative model of the skills associated with success during adolescence and across the life span. *Frontiers in Education*. 2021. Vol. 6. <https://doi.org/10.3389/educ.2021.679561>

16. Ogbonnaya O. Problem-solving and self-management skills required for effective job performance of business education graduates as perceived by business educators. *Research and Advances in Education*. 2022. Vol. 1. № 2. P. 34–42. <https://doi.org/10.56397/RAE.2022.08.07>

17. Poláková M., Suleimanová J.H., Madzík P., Copuš L., Molnárová I. and Polednová J. Soft skills and their importance in the labour market under the conditions of Industry 5.0. *Heliyon*. 2023. Vol. 9. № 8. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e18670>

18. Soto C.J., Napolitano C.M. and Roberts B.W. Taking skills seriously: toward an integrative model and agenda for social, emotional, and behavioral skills. *Current Directions in Psychological Science*. 2021. Vol. 30. № 1. P. 26–33. <https://doi.org/10.1177/0963721420978613>

19. Soto C.J., Napolitano C.M., Sewell M.N., Yoon H.J. and Roberts B.W. An integrative framework for conceptualizing and assessing social, emotional, and behavioral skills. *The BESSI. Journal of Personality and Social Psychology*. 2022. Vol.123. № 1. P. 192–222. <https://doi.org/10.1037/pspp0000401>

20. Tang K.N. The importance of soft skills acquisition by teachers in higher education institutions. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 2020. Vol. 41. № 1. P. 22–27. URL: <https://lnk.ua/LTadm3VwJ>

21. Tan L.M., Laswad F. Professional skills required of accountants: what do job advertisements tell us? *Accounting Education*. 2018. Vol. 27. № 4. P. 403–432. <https://doi.org/10.1080/09639284.2018.1490189>

22. Top Soft Skills in Demand for 2026: Key Indicators and Complete List. URL: <https://lnk.ua/xp5KkLLlo>

REFERENCES

1. Maklellan, K. (2024). Shcho take m'iaki navychky i yak yikh rozvynuty [What are soft skills and how to develop them]. <https://www.britishcouncil.org.ua/blog/what-soft-skills-why-develop> [in Ukrainian].

2. Medvid, L. H. (2025). Formuvannia ta udoskonalennia soft skills uchasnykiv osvithnoho protsesu u vyshchii shkoli [Formation and improvement of soft skills of participants in the educational process in higher education]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic sciences*, 83. <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2025-83-03> [in Ukrainian].

3. Sytnik, S., & Malys, V. (2024). Emotsiinyi intelekt u strukturi determinant profesiinoho samovyznachennia starshoklasnykiv [Emotional intelligence in the structure of determinants of professional self-determination of high school students]. *Nauka i osvita – Science and Education*, 2,

73–79. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-2-10> [in Ukrainian].

4. Benefits of Internships for College Students. Published on: June 11, 2024. <https://www.husson.edu/online/blog/2024/06/benefits-of-internships> [in English].

5. Chicca, J., & Shellenbarger, T. (2018). Generation Z: approaches and teaching–learning practices for nursing professional development practitioners. *Journal for Nurses in Professional Development*, 34 (5), 250–256. 10.1097/NND.0000000000000478 [in English].

6. Future of Jobs Report 2023 INSIGHT REPORT MAY 2023, available at: <https://lnk.ua/SIV0GkhtX> [in English].

7. Future of Jobs Report 2025. Insight report. January 2025, available at: <https://lnk.ua/vEC5VHR1H> [in English].

8. Hashim, H.U., Saragih, E., Azam, N.S., Mohd Sukri, H.I., Che Ismail, N.A. & Mohd Sobri Paridaluddin, N.F. (2025). Soft skills development through task-based language learning: insights from higher education in the Malaysian context. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 24 (4), 525–544. <https://doi.org/10.26803/ijlter.24.4.24> [in English].

9. Ingusci, E., De Carlo, E., Catalano, A.A., Semerano, C.G., & Signore F. (2026). Are University Students Ready to Work? The Role of Soft Skills and Psychological Capital in Building Sustainable Employability. *Educational Sciences*, 16 (2), 181. <http://doi.org/10.3390/educsci16020181> [in English].

10. Ismail, D.H., Nugroho, J., & Rohayati, T. (2023). Literature review: soft skill needed by gen z in the era RI 4.0 and society 5.0. *Majalah Ilmiah Bijak*, 20, (1), 119–131. <https://doi.org/10.31334/bijak.v20i1.3119> [in English].

11. Lamri, J., & Lubart, T. (2023). Reconciling Hard Skills and Soft Skills in a Common Framework: The Generic Skills Component Approach. *Journal of Intell*, 11(6), 107. <https://doi.org/10.3390/jintelligence11060107> [in English].

12. LinkedIn Talent Solutions 2019 Global Talent Trends: The 4 trends transforming your workplace. Updated Jan. 28, 2019 by Rachel Fiore, available at: <https://lnk.ua/gG8jLKONv> [in English].

13. Mandro, L., Borysova, S., Lykhodieieva, H., Tovstukha, O., & Zapotichna, M. (2024). Interdisciplinary approach to the development of soft skills in the educational process: integration of knowledge and skills. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*, 17(1), 433–444. <http://dx.doi.org/10.14571/brajets.v17.n1.433-444> [in English].

14. Mohammed, F.S.; & Ozdamli, F. A. (2024). Systematic Literature Review of Soft Skills in Information Technology Education. *Behavioral Sciences*, 14 (10), 894. <https://doi.org/10.3390/bs14100894> [in English].

15. Napolitano, C.M., Sewell, M.N., Yoon, H.J., Soto, C.J., & Roberts, B.W. (2021). Social, emotional, and behavioral skills: an integrative model of the skills associated with success during adolescence and across the life span. *Frontiers in Education*, 6. <https://doi.org/10.3389/educ.2021.679561> [in English].

16. Ogbonnaya, O. (2022). Problem-solving and self-management skills required for effective job performance of business education graduates as perceived by business educators. *Research and Advances in Education*, 1 (2), 34–42. <https://doi.org/10.56397/RAE.2022.08.07> [in English].

17. Poláková, M., Suleimanová, J.H., Madzík, P., Copuš, L., Molnárová, I., & Polednová, J. (2023). Soft skills

and their importance in the labour market under the conditions of Industry 5.0. *Heliyon*, 9 (8). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e18670> [in English].

18. Soto, C.J., Napolitano, C.M., & Roberts, B.W. (2021). Taking skills seriously: Toward an integrative model and agenda for social, emotional, and behavioral skills. *Current Directions in Psychological Science*, 30 (1), 26–33. <https://doi.org/10.1177/0963721420978613> [in English].

Soto, C.J., Napolitano, C.M., Sewell, M.N., Yoon, H.J., & Roberts, B.W. (2022). An integrative framework for conceptualizing and assessing social, emotional, and behavioral skills". *The BESSI. Journal of Personality and*

Social Psychology, 123 (1), 192–222. <https://doi.org/10.1037/pspp0000401> [in English].

19. Tang, K.N. (2020). The importance of soft skills acquisition by teachers in higher education institutions. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 41 (1), 22–27. <https://lnk.ua/LTadm3VwJ> [in English].

20. Tan, L.M., & Laswad, F. (2018). Professional skills required of accountants: what do job advertisements tell us? *Accounting Education*, 27 (4), 403–432. <https://doi.org/10.1080/09639284.2018.1490189> [in English].

21. Top Soft Skills in Demand for 2026: Key Indicators and Complete List, available at: <https://lnk.ua/xp5KkLLl0> [in English].

Oksana Hrydzhuk,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Psychology and Social and Humanities,
Ukrainian National Forestry University,
103, Henerala Chuprynyk Str., Lviv, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2199-1977>

Oksana Seniura,

Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Psychology and Social and Humanities,
Ukrainian National Forestry University,
103, Henerala Chuprynyk Str., Lviv, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-8394-6720>

Tetiana Plachynda,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Physical Education and Sports,
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic",
24, Vitaliia Hrytsaienko prosp., Poltava, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2514-3644>

Liliya Baranovska,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Preschool Education,
Dragomanov Ukrainian State University,
9, Pyrohova Str., Kyiv, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3437-7995>

STUDY ON THE SPECIFICS OF SOFT SKILLS DEVELOPMENT AMONG STUDENTS AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article examines the specific features of soft skills development among students of higher education institutions in Ukraine. The relevance of the issue is driven by the rapid evolution and increasing complexity of the contemporary labour market, as well as by employers' growing demands for young professionals whose soft skills are developed alongside their professional competencies – that is, individuals who are capable of being flexible, adaptable, and, when necessary, able to change or combine different fields of activities. The aim of the study is to trace the development of soft skills among first- and fourth-year students (based on empirical research) and to analyze the dynamics of soft skills formation during their studies at higher education institutions. The study employed a set of theoretical methods, including analysis, generalization, systematization, and comparison. The survey results demonstrated students' level of understanding of the concept of "soft skills", their awareness of the need for their development, and outlined the opportunities for their further advancement. While first-year students perceive soft skills mainly as tools that support the learning process, fourth-year students consider them as practical instruments for building successful careers. According to the results of the study, students identified the following as the most necessary soft skills: "effective communication", "teamwork", "critical thinking", "emotional resilience", "stress resilience", "adaptability", "self-organization", and "self-directed learning". The students emphasized the importance of developing these soft skills during

their university studies. The set of soft skills among contemporary students is primarily oriented toward self-affirmation, as they prefer skills that ensure internal stability, logical thinking, and communicative effectiveness. At the same time, skills such as empathy and caring for one's own body and physical well-being are becoming less important to them. The significance of the conclusions lies in their indication of the expediency of further development of soft skills in the course of students' education and the necessity of taking them into account in the curricula of academic disciplines at higher education institutions in Ukraine.

Key words: *soft skills, hard skills, professional skills, communication, adaptability, stress resilience, project-based activity, critical thinking, self-organization, self-directed learning.*

Дата першого надходження статті до видання: 23.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.10.2026